

מסורת הש"ס

(א) [וּמִסֻּמָּחַ ספ"ו], (ב) [עַמִּי"ש מִסֻּמָּח יְצִמֶת נג: ד"ה הַבָּא עַל וְכוּ'], (ג) ב"ק כח: [נִדְרִים כו. וְשֶׁסִּימָח אֶמְסָן], (ד) לְעִיל כו: [וְשִׁיגָן, (ה) נִסְכֵּי:], הַשְּׁמֶה, וְכֵן בְּסֻמּוֹן, (ו) נִסְכֵּי: מִשְׁמֶה, וְכֵן לְהַלֵּן, (ז) חוּלִין מ, (ח) שֶׁס, (ט) לְעִיל נג:], (י) נִסְכֵּי: שְׁמֶה, (כ) נִסְכֵּי: מִשְׁמֶה, (ל) רִשִּׁי"א כ"ל חוץ מִמְּנֵהוּ כו, (מ) חוּלִין וְעִי מוֹסְפוֹת יוֹמָא פז. ד"ה מֵה הַלִּירִי טוֹבָא וּמוֹסְפוֹת יצמֶת נג: ד"ה אֵין אֹונֶם], (נ) וְעִי מוֹסְפוֹת לְעִיל כו: ד"ה יָכוֹל וּמוֹסְפוֹת כְּמוֹתוֹת יט. ד"ה דְּלֹאֵר וְחוּץ] שְׁכַת עז: ד"ה רִבָּא],

תורה אור השלם

- לכן בואת יפבר עון יעקב וזה כל פיר הסר תפארתו בשומו כל אבני מזבח כאבני גר מנפצות לא יקמו אשירים וחמנים ואי לא יקמו וקימא לן כותיה: תנא נעבר שלו אסור ושל חברו מותר ורמינדי ב"א יצוהו נעבר כ"ל שעובדים אותו בין בשוגג ובין במזיד בין באונס ^(כ) ובין ברצון האי אונס היכי דמי לאו כגון דאנס בהמת חברו והשתחזה לה אמר רמי בר חמא לא כגון שאנסוהו עובדי כוכבים והשתחזה לבהמתו ידיה מתקיף לה רבי זירא ^(א) אונס רחמנא פטריה דכתיב ² ולנערה לא תעשה דבר אלא אמר רבא הבל היו בכלל ³ לא תעבדם וכשפרט לך הכתוב ⁴ וחי בהם ^(ז) ולא שימות בהם יצא אונס והדר כתב רחמנא ⁵ ולא תחללו את שם קדשי דאפילו באונס הא כיצד ^יהא בצנעא והא בפרהסיא אמרו ליה רבנן לרבא תניא דמסייעא לך בימוסיאות של עובדי כוכבים בשעת ^(ו)הגזרה אף על פי שהגזרה בטלה אותן בימוסיאות לא בטלו אמר להו אי משום הא לא תסייען אימר ישראל ^ימומר הוה ופלה לה ברצון רב אשי אמר לא תימא אימר אלא ודאי ישראל מומר הוה ופלה לה ברצון חזקיה אמר כגון שניסך לעבודת כוכבים יין ^(ט) על קריניה מתקיף לה רב אדא בר אהבה האי נעבר הוא האי בימוס בעלמא הוא ^(ט) ושרייה אלא אמר רב אדא בר אהבה כגון שניסך לה יין בין קריניה דעבר בה מעשה וכי הא דאתא עולא ^יאמר רבי יוחנן אף על פי שאמרו

- דברים כב כו
- לא תשתחוו להם ולא תעבדם כי אנכי ה' אלקיך אל לצר קנא פקד עון אבת על בנים על שלשים ועל רבעים שלשנאי: שמות כ ה' ושמיכם את חקתי ואם משפטי אשר יעשה אתם ואדם וחי בדם אני ויבירתי את ה' ולא תחללו את שם קדשי ונקדשתי בתוך בני ישראל אני ה' מקדשכם:

ירקא כב לב

הגהות הב"ח
(א) גבי ומנים ואי לא יקומו: (ב) שם חזקיה אמר וכו' יין בין קרינה: (ג) שם ימינוס בעלמא הוא דשוריה אלא: (ד) רש"י ד"ה נעבר וכו' לגבי קאמר הס"ד: (ה) תוס' ד"ה מתקיף וכו' מנייה לפינן בשיליה בן סורר ומורה דחייב למסור עצמו אפילו מנלוס קלה: (ו) באר"ה וסס אין לומר הטעם דמאי חזית דדקן סומק טפי למסור עצמו אלא עאל: (ז) ד"ה הא וכו' שנספוק בעבודת כוכבים וכו' והא קדא משני הכי למנאי: (ח) באר"ה הכי משה מקוץ שסגר ספר המצות כתב בסוף פי' וכו' אהרניה לכלליה: (ט) ד"ה היתה וכו' לא מביעה ניצ פי' זה כמות כפי' רש"י פי' שני דמולין דף מ:

מוסף רש"י
ולנערה לא תעשה דבר.
מסוב לטוסה הוה (נדנד כו.)
הנשתחווה לבהמת חבריו לא אסרה.
אפילו למנחם משום ננעד, עשה בה מעשה אסרה.
אף להדיט (וחליין כו.) רבוצה.
לא מביעה עומת דכסגניהה והרניה קנאה כגניהה ונעשת שג, אלא אע"ג דרנולא ולא קנאה אכר לה מנעשה (שם),

רבי ישמעאל פרק רביעי עבודה זרה

מאי קרא. דמנזח הוי אכניס הרצה ואיסורו עד שיתנך רוצו: גיר.

כפור גרושל"א: לא יקומו. שוב לא יקריצו עליו: ואי לאו. דלא ניתלו יקומו: נעבד. בצעלי חיים הנאסר לגבוה ^(ז): אס שלו. היה כשהשתחווה לו אסור אס לאו אינו נאסר לגבוה: מויד ורלון חדא הוה אלא מנא רלון אלא אונס: הכל היו.

בין אונס בין רלון: צפרהסיא. לא תחללו והאי דקמיני אונס אסור צפרהסיא: שעס גורס ^י. פרהסיא הוא ואונס הוא: ודאי ישראל מומרי. דא"א בכל העובדין שלא יהא בהן אחד מומרי אחרי שרואה את ישראל יס מטא נוטה לצו לעבודת כוכבים: **חוקים אמר**. לעולם אונס דקמיני שאנס בהמת חבריו ואפילו הכי לא תרמיניהו אהדדי דהא דמיני אסור כגון שניסך לעבודת כוכבים בין קרינה של צממת חצרו דעביד מעשה והא ודאי מיתסרלא כדיליף לקמן (ע"ב): **והאי נעבד הואי**. בתמיהה. נעבד לא קרי אלא שעשה את ההנמה עצמה עבודת כוכבים: **והאי צימוס צעלמא שויוה**. וצעלי חיים לא מיתסרי משום משמשי עבודת כוכבים: **כגון שניסך לה**. שעשה עבודת כוכבים ועשה זה מעשה אכל בהשתחואה או עבודה אחרת דלאו בגופה לא נאסרה דבר שאינו שלו: **סימן אחד**. לעבודת כוכבים: **אי נימא מכהנים**. שאנסום מלכי ישראל לעשות כומרים לעבודת כוכבים וכתיבי ולא יגשו אלי (עוד) לכהן לי (יחזקאל מד): **דבני דעה נינהו**. וקנסא הוא: **מאבני מוצת**. שגמוס מלכי בית חשמונאי משום שיקנסום מלכי יון לעבודת כוכבים ^(א) ואע"ג דהקדש היו ולא יכול העובד כוכבים לאסרן אפ"ה כיון דעבד מעשה אסריניהו רבנן: **דלמא כר"פ**. דלמר קרא אשכחו ודרוש שיאלו לחולין וקנאום העובדי כוכבים ויכלו לאסרן: ולא

יהמשתחווה לבהמת חבריו לא אסרה עשה בה מעשה אמר להו רב נחמן פוקו ואמרו ליה לעולא כבר תרגמה רב הונא לשמעתיך בבבל ^(ב) דאמר רב הונא היתה בהמת חבריו רבוצה בפני עבודת כוכבים כיון ששחטו בה סימן אחד אסרה מנא לן דאסרה אילימא מכהנים ודלמא שאני כהנים ^(ב) דבני דעה נינהו ואלא מאבני מזבח ודלמא ^(ב)כר"פ ואלא

עלמנו אין לאסור בהשתחואתו ורנא מסיק דהואיל וצפרהסיא חייב למסור עלמנו עבודת כוכבים קרינא ביה ואעפ"כ צדיעבד פטור והשתא מסייע שפיר לרנא מצימוסיאות דמשום דחייב למסור עלמנו אסר להו וא"ת מאי קא מיייתי למפטור אונס מולנערה התם צדין הוא לפטוריה משום דקרקע עולם היא י"ל דלא הוצרך קרקע עולם לענין פטור המיתה ואין טעם לפטרה ממיתה אלא משום אונס תדע שהרי אם היתה נצטלת צרון היתה חייבת ואע"ג שהיא קרקע עולם לגבי מקירת עלמנה המיתה הוצרך דמנה הטעם אינה חייבת למסור עצמה אס לא שיאמרו לה או תהרג או תביא עליך הערה אכל אס אמרו לה או תניחי שיבעולן או תהרג אין לה למסור עצמה דמרוצח לפינן ושם אין ^(א) לו הטעם למסור עלמנו אלא שלא יהרוג צידים אצל היכא דלא עביד מעשה כגון שמלייכין אותו על התינוק ומתמעך ודאי אין למסור עלמו ^(ב): **הא בצנעא הא בפרהסיא**. לנאורה משמע דרנא ס"ל דאונס דנענא אין לו למסור עלמנו ומתוך כך היה נראה לפסוק כרבי ישמעאל דשרי נמי עבודת כוכבים צנעא וקשיא דחס ושלוס שנספוק ^(א) עבודת כוכבים יעבור ואל יהרג ועוד בשאלמות דרב אחאי פרשת וארא (סימן מז) פוסק כר' יוחנן דלמר בשיליה בן סורר ומורה (פסחדין דף עד. ע"ש) משום ר"ש בן יהושדק כל מלות שבתורה יעבור ואל יהרג חוץ מעבודת כוכבים וגילוי עריות ושיפכות דמים יכול אפילו צפרהסיא ת"ל ולא תחללו את שם קדשי לכן נראה דרנא נמי אית ליה דרבי יוחנן והא דקא משני לתרומי הצרייתא אפילו אליצא דר' ישמעאל הוא דלחא וכן משמע נמי בפ"ב דכתובות (דף יט.) דרנא אית ליה דרבי יוחנן דא"ל רנא אילו אמו לקמן לאימלוכי אמרי' להו זילו תתומו וכו' דלמר מר אין לך דבר שעומד בפני פיקוח נפש אלא עבודת כוכבים וגילוי עריות ושיפכות דמים והתם נמי צנעא מיייר דאין דרך שיאנס אותם בפני ^(ב) ומורי דודי הרב ר' משה מקוץ בספר המלות שחבר ^(ח) כתב בסוף פרק בן סורר ומורה ח"ל רנא דפ' ר' ישמעאל לא פליג עליה דר' יוחנן אלא ה"פ אמר רנא הכל היו בכלל לא תעבדם בין לאזהרה בין למיתה כשהוא אומר ומי בהם יאל אונס דנענא מכל וכל בין מאזהרה בין ממיתה אכל הא מודי רנא דאיכא עשה דכלל נפשך שיש למסור עלמו אפילו בכל אונסא כדלמר ר"א צנרייתא כשהוא אומר לא תחללו אהרניה בכלליה והיינו אונס דפרהסיא בין לאזהרה בין למיתה והואיל ורנא שהוא בתרא לא פליג עליה דרבי יוחנן שריר וקיים פסק השאלמות שיש לאדם למסור עלמו למיתה ואפילו צאונס וצנעא עכ"ל: **ה"ריתא** בהמת חברו רבוצה **אפני עבודת כוכבים**. פירש קישוטנס ^(א) לא מייבעיה הרציהה וקנאה ועשית שלו ולא נהירא דמדפריך התם (חולין דף מה.) ממנסך למי"ד אין אדם אוסר דבר שאינו שלו מאי קא פריך מדאגניהה לנסך קנייה והיא שלו אלא ודאי אין הנגהתו מועלת רק להתחייב צאונסין לכן נראה לפירש דרבוצה נקט לרצותא אע"פ שלא הרציה ולא עשה זה מעשה גדול אסרה צמעשה וטוא וסימן א' לאו דוקא דה"ה כל דהו שהרי סימן אחד צבהמה אינו גמר דבר ומיייתי כבר תרגמה אע"ג דבר הונא מייירי לאסרה להדיט ונעבד שלו אסור מייירי בלאסרה לגבוה דכי היכי דמעשה בגופו כגון שחיטה מהני לאסרה להדיט ה"ה נמי דמעשיו ידיה כגון ניסך לה בין קרינה מהני לאסרה לגבוה: **אי"לימא מכהנים**. שעשו מעשה ונאסרו אע"פ שאין זו ראייה גמורה דשמא עשו מעשה בשלהם מכל מקום הכי קאלמר אפילו היו דומים לזה ולא עשו מעשה רק בשל אחרים לא ראייה היא כדדחי משום דבני דעה נינהו:

עבודה זרה פרק רביעי עבודה זרה

גד.

אמר חזקיה מאי קרא. כ"ל דחוקיה אצרייתא קאי ולא על דברי רבי יוחנן שהרי חזקיה רנא של רבי יוחנן ומניה פרק ד' אחים ציצמות (דף לא:) עושה אציי מירון על מה שהקשה החלמוד על רב אשי אלא ודאי גם אציי ידע דברי רב אשי והולרך לו לתוך והתלמוד סידר כן לפי שהוא מתיישב יותר היטב אחר הסוגיא:

בגון שאנסוהו עובדי כוכבים והשתחווה לבמהה ידיה. פ"י אנסוהו שאמרו להרגו אס לא ישתחוה מאליו אכל אין לפרש שכפפו קומתו בעל כרחו דא"כ הוא לא היה עושה כלום אלא הס עשו מעשה בגופו ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו: **מתקיף לה רבי זירא אונס** רחמנא פטריה. תימה

מאי קפריך נהי דפטור ממיתה צדיעבד מכל מקום לתכלתה הוא חייב למסור עלמו למיתה ואס כן למה לא יאסר מטעם נעבד דהא פרהסיא דבסמון לרנא קרי ליה נעבד מטעם דחייב למסור עלמו ואע"ג דצדיעבד פטור דכל אונס פטור ואין לומר דלרבי זירא אונס רחמנא פטריה מכל וכל ואפי' לתכלתה אין למסור עלמו על כך דא"כ מאי ראייה מיייתי מולנערה לא תעשה אדרבה מייניה לפינן ^(ח) דחייב למסור עלמו צשליה בן סורר ומורה (פסח' דף עד.) ^(ז) אפילו צמנזה קלה דקאלמר הרי זה צא ללמד וגמלא ללמד מה רוצח יהרג ואל יעבור אף נערה המאורסה יהרג ואל יעבור ואדרבה קרא דומי הים הים ליה לאיתוי דמנייה מתאל להוילא אונס כדלמר רנא ועוד קשיא מאי קא מסייעי ליה לרנא צסמון מצימוסיאות צשעת הגורה ^(ט) דאסירות אפילו ר' זירא נמי יודע צה ציון דצשעת הגורה הוא חייצין למסור עלמן כדלמרנין בשיליה בן סורר ומורה דאפילו מנזה קלה יהרג ואל יעבור ונראה לרצינו יאחק לפירש דבין ר' זירא ורנא לא פליגי צהא דלכתחלה חייב למסור עלמו ורבי זירא הכי פריך אונס רחמנא פטריה דיעבד דכתיב ולנערה לא תעשה דבר אע"ג שיש לו למסור

עלמו אין לאסור בהשתחואתו ורנא מסיק דהואיל וצפרהסיא חייב למסור עלמו עבודת כוכבים קרינא ביה ואעפ"כ צדיעבד פטור והשתא מסייע שפיר לרנא מצימוסיאות דמשום דחייב למסור עלמו אסר להו וא"ת מאי קא מיייתי למפטור אונס מולנערה התם צדין הוא לפטוריה משום דקרקע עולם היא י"ל דלא הוצרך קרקע עולם לענין פטור המיתה ואין טעם לפטרה ממיתה אלא משום אונס תדע שהרי אם היתה נצטלת צרון היתה חייבת ואע"ג שהיא קרקע עולם לגבי מקירת עלמנה המיתה הוצרך דמנה הטעם אינה חייבת למסור עצמה אס לא שיאמרו לה או תהרג או תביא עליך הערה אכל אס אמרו לה או תניחי שיבעולן או תהרג אין לה למסור עצמה דמרוצח לפינן ושם אין ^(א) לו הטעם למסור עלמנו אלא שלא יהרוג צידים אצל היכא דלא עביד מעשה כגון שמלייכין אותו על התינוק ומתמעך ודאי אין למסור עלמו ^(ב): **הא בצנעא הא בפרהסיא**. לנאורה משמע דרנא ס"ל דאונס דנענא אין לו למסור עלמנו ומתוך כך היה נראה לפסוק כרבי ישמעאל דשרי נמי עבודת כוכבים צנעא וקשיא דחס ושלוס שנספוק ^(א) עבודת כוכבים יעבור ואל יהרג ועוד בשאלמות דרב אחאי פרשת וארא (סימן מז) פוסק כר' יוחנן דלמר בשיליה בן סורר ומורה (פסחדין דף עד. ע"ש) משום ר"ש בן יהושדק כל מלות שבתורה יעבור ואל יהרג חוץ מעבודת כוכבים וגילוי עריות ושיפכות דמים יכול אפילו צפרהסיא ת"ל ולא תחללו את שם קדשי לכן נראה דרנא נמי אית ליה דרבי יוחנן והא דקא משני לתרומי הצרייתא אפילו אליצא דר' ישמעאל הוא דלחא וכן משמע נמי בפ"ב דכתובות (דף יט.) דרנא אית ליה דרבי יוחנן דא"ל רנא אילו אמו לקמן לאימלוכי אמרי' להו זילו תתומו וכו' דלמר מר אין לך דבר שעומד בפני פיקוח נפש אלא עבודת כוכבים וגילוי עריות ושיפכות דמים והתם נמי צנעא מיייר דאין דרך שיאנס אותם בפני ^(ב) ומורי דודי הרב ר' משה מקוץ בספר המלות שחבר ^(ח) כתב בסוף פרק בן סורר ומורה ח"ל רנא דפ' ר' ישמעאל לא פליג עליה דר' יוחנן אלא ה"פ אמר רנא הכל היו בכלל לא תעבדם בין לאזהרה בין למיתה כשהוא אומר ומי בהם יאל אונס דנענא מכל וכל בין מאזהרה בין ממיתה אכל הא מודי רנא דאיכא עשה דכלל נפשך שיש למסור עלמו אפילו בכל אונסא כדלמר ר"א צנרייתא כשהוא אומר לא תחללו אהרניה בכלליה והיינו אונס דפרהסיא בין לאזהרה בין למיתה והואיל ורנא שהוא בתרא לא פליג עליה דרבי יוחנן שריר וקיים פסק השאלמות שיש לאדם למסור עלמו למיתה ואפילו צאונס וצנעא עכ"ל: **ה"ריתא** בהמת חברו רבוצה **אפני עבודת כוכבים**. פירש קישוטנס ^(א) לא מייבעיה הרציהה וקנאה ועשית שלו ולא נהירא דמדפריך התם (חולין דף מה.) ממנסך למי"ד אין אדם אוסר דבר שאינו שלו מאי קא פריך מדאגניהה לנסך קנייה והיא שלו אלא ודאי אין הנגהתו מועלת רק להתחייב צאונסין לכן נראה לפירש דרבוצה נקט לרצותא אע"פ שלא הרציה ולא עשה זה מעשה גדול אסרה צמעשה וטוא וסימן א' לאו דוקא דה"ה כל דהו שהרי סימן אחד צבהמה אינו גמר דבר ומיייתי כבר תרגמה אע"ג דבר הונא מייירי לאסרה להדיט ונעבד שלו אסור מייירי בלאסרה לגבוה דכי היכי דמעשה בגופו כגון שחיטה מהני לאסרה להדיט ה"ה נמי דמעשיו ידיה כגון ניסך לה בין קרינה מהני לאסרה לגבוה: **אי"לימא מכהנים**. שעשו מעשה ונאסרו אע"פ שאין זו ראייה גמורה דשמא עשו מעשה בשלהם מכל מקום הכי קאלמר אפילו היו דומים לזה ולא עשו מעשה רק בשל אחרים לא ראייה היא כדדחי משום דבני דעה נינהו:

מכרן

מותר ואפילו בהמתו שלו לא נאסרה דהא אי בעי פגים לה ופרקינן אלא כגון שניסך לה יין לאותה בהמה עצמה בין קרינה שעשאה עבודת כוכבים ועשה בה בעצמה מעשה ע"ג קרינה וכו' יוחנן דאמר אע"פ שאמרו המשתחווה לבהמת חברו לא אסרה עשה בה מעשה אסרה וכדירב הונא דאמר היתה בהמת חברו רבוצה בפני עבודת כוכבים לא אסרה שחט בה סימן אחד כיון שעשה בה מעשה אסרה מנא לן דמעשה אסור בעבודת כוכבים אילימא מכהנים דכתיב אך לא יעלו כהני כמות את מזבח ה' אשר בירושלים וגו' דלמא שאני כהנים דבני דעה נינהו ואלא מאבני

כט א מיי פ"ד מהל' אסורי מנזח ה' ו:
ג ב מיי פ"ה מהלכות יסודי המורה הלכה ד סמג עשין ה טוש"ע י"ד סימן קטן סעיף א ונודע אלאם פסחדין פס"מ דף רעד):

נא ג ד מיי פ"ח מהל' עבודת כוכבים ה' א עיין בהשגות וצ"מ סמג לאין מה טור ש"ע י"ד סימן קמה סעיף ח:

לעיו רש"י

גרושל"א [גרישל"א]. ברר.

רבינו חננאל

כדכתיב בשומו כל אבני מזבח כאבני גיר מנופצות וגו' איכא כאבני גיר מנופצות לא יקומו אשירים וחמנים ואי לא יקמו וקימא לן כותיה: תנא נעבר שלו אסור ושל חברו מותר. פירוש אין נעבר נאסר אלא אם הוא קניינו של עובד אבלי קניינו של אחר לא. מתייבי איזוהו נעבד כל שעובדין אותו בין שוגג בין במזיד בין באונס בין ברצון אלא אונס היכי דמי לאו כגון שאנס חברו וגול בהמתו והשתחזה לה הנה אדם אוסר דבר שאינו שלו. ודחי רמי בר חמא לאו הכי הוא אלא אונס כגון שאנסוהו עובדי כוכבים וכפאוהו והשתחווה לבהמה שלו ודמנאצ אוסר בהמתו: מתקיף לה ר' זירא והא כי האי גונאא הוא פטור וכיון דהוא פטור בהמה לאו נעבר היא ומנא לן דכי האי גונאא הוא פטור דכתיב ולנערה לא תעשה דבר וגו'. ובא רבא ופריק האי אונס דפטריה רחמנא בעבודת כוכבים צנעא אבל בפרהסיא לא ואמר הכל היו ואפילו אונס בכלל לא תעבדם וכשפרט הכתוב וחי בהם ולא שימות בהם הרי יצא אונס הדר כתב רחמנא ולא תחללו את שם קדשי ונקדשתי דאפילו אונס מיהור שלא יחלל קשיין אהדי ואמרינן לא קשיא בצנעא וחי בהם ולא שימות בהם. בפרהסיא אפילו אונס ולא תחללו. אמרו ליה לרבא תניא דמסייעא לך בימוסאות של עובדי כוכבים שהעמידו בשעת הגזרה אע"פ שהגזרה בטלה איסור בימוסאות לא בטיל והא הכא דגורה אונס הוא ואפ"ה כיון דבפרהסיא הוה אסור ואמר רבא הא לא מסייען התם דלא בטלו בימוסיאות משום דקיי"ל דישאל מומר עולמית. חזקיה אמר הא דתנא איזוהו נעבד כל שעובדין אותו בין באונס כגון ברצון דמשמע כגון דהא גברא אנס חברו ועבר לבהמתו ונאסרה כגון שניסך יין לחמה ומקשינן האי בימוס עשאה פי' מזבח כמו מצבה אחרת לעבודת כוכבים אחרת ובימוס הא א"ר יוחנן בימוס שנפגם

מסורת הש"ס

- ↑ [שנת קנ"ג; צ] שנת קד. יומא לת: ממחזוט כט; (השני בלכות פ"ב מ"ח); (ד) רשא לגלוי סיפא כ"ג; [י"ם]

גליון הש"ס

רש"י ד"ה מה שבבור כו' דורבין עם וכו' ומשום כס"יע ידי עוברי עבירה. ע"ן מג"א סימן שמו ס"ק ד:

הגהות הב"ח

(א) בשבטה וטמן לתפוח (וילנ) מ"ומ וי"ב ס"א אינו בלא וי"ו ובס"א גרסי שאינו בשי"ן וע"ן בתוס'; (ב) תוס' ד"ה לוקחין וכו' ק' הוא הני'; (ג) ד"ה והשאר וכו' שפטה עובד כוכבים מנבבה והיא טהורה ושל ע"י אומר:

רבינו חננאל

ואותה עבודת כוכבים לא נשרפה א"ל משל למלך שטורחה עליו עיר ובא להשתותה החיים השתות ולא הפתים כו' ועוד שאלו אגריפס שר צבא כו' א"ל וזנן לר' עקיבא לבי ולבך וידע שבבורת כוכבים אין בה ממש והא חזינן דאולו בה שבורין וחזורין שלימים. א"ל משל לאדם נאמן שהיה בעיר והיו הכל מפקדין אצלו שלא בעדים בא אחד ולא היה מפקיד אצלו אלא בעדים פעם אחד שכח והפקיד אצלו שלא בעדים אמרה לו אשתו נכפתו אמר לה אישה בשביל שוטה זה שעושה שלא כהוגן נאבד את אמונתו כן החללים שעל בני אדם בשעה שמשתלחין עליו משיבעין אותן שיבאו עליו ביום פלוני ויצאו ביום פלוני ועל ידי סם פלוני וכיוון שהגיע זמנם לצאת הלך זה לעבודת כוכבים דין הוא שלא יצאו החללים אלא מפני שוטה זה שעושה שלא כהוגן נעבור על שבועתנו והיינו דכתיב וחללים רעים ונאמנים רעים בשליחותם ונאמנים בשבועתם א"ל רבא בר יצחק לרב יהודה עבודת כוכבים אית באחרין וכי מצטרין עלמא למטרא מיתחין בחלמא קטולו לי גברא שחטו לה גברא ואתי מטרא א"ל השתא איכו שכיבנא לא אמינא לכו הא מילתא הכי אמר רב מאי דכתיב אשר חלק ה' אלהין אותם לכל העמים. מלמד שהחליקין בדברים שמראין כי יש ממש בעבודת כוכבים כדי לטורדן מן העולם אם יטעו אחריהם והיינו דאמר ריש לקיש מאי דכתיב אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן בא ליטמא מסייעין אותו שצאמר ולענוים יתן חן: בתנ"י לוקחין גת בעוטה מן העובר כוכבים

רבי ישמעאל פרק רביעי עבודה זרה

אסוף אסף. כלומר האכלה את הכל בתמיה: **אסף אדם ובהמה**

והמכשלות אם הרשעים. כל דברים שהרשעים נכשלין בהן: **והכרסי**

אם האדם. בתמיה. שהרי אף לאדם הן עובדין: **אגריפס שר צבא**.

עובד כוכבים היה ממונה על ראשי גייסות וצימי אגריפס המלך היה:

אין מתקנאה צה. אשתו הראשונה

אינה מקפדת [כל כך] לשנא את בעלה [אבל אם פחותה ממנה מתקנאה ומקפדת עליו לשנאתו]: **ווגין**. ישראל היה: **דאזלי כי מסצרי**. פסחים ההולכין לעבודת כוכבים שנתפרקו איצריהן ממחמת חוליין ומחריץ באיצרין מזומדים: **רעים כשליחותן**. שמיסרים את הגוף: **שהחליקן כדברים**. מניחן לטעות: **בתנ"י** **גם צעוטו**.

שצעטה ודרכה עובד כוכבים: **שהוא נוטל**. ענבים מתוך יין צעדים של גת שקורין מיי"ש: **ונוטל לפסות**. אסיפת גל הענבים שמתח הקורה קרי תפוח ובלע"ז ש"ק. וקסדר תנא דידן לא היו יין נסך עד שירד לצור: **מה שצנור אסור**. אם נגע צו העובד כוכבים אחרי כן. צור היו עושין לפני הגת והכלי נמון סם לקבל היין וש שטמין הצור צסיד והיין משתמר בתוכו ואינו מאבד טפה והוא צור סיד^א: **דורקין עם העובד כוכבים צגה**. ולא אמרינן משתכר באיסורי הנאה הוא דלפילו צשתיה סכר האי תנא דשרי כל זמן שלא ירד לצור ומשום גורס טומאה ליכא שמשעה שדרך צנן העובד כוכבים מעט נטמא^ו ומשום מסייע ידי עוצרי עצירה ליכא שהעובד כוכבים לא נטוטה על כך: **אבל**

אמרו יסורין דין הוא שלא נצא **שלא כהוגן** אנו נאבד שבועתנו והיינו דא"ר יוחנן מאי דכתיב ”וּחִלִּים רָעִים וְנֹאמְנִים רָעִים בְּשִׁלְיֹהוֹתַם וְנֹאמְנִים בְּשִׁבְעוֹתָם אֶל־רֵבָא בַר רַבִּי יִצְחָק לִרְבִּי יְהוּדָה הַאִיכָא בֵּית עֲבוּדַת כּוֹכְבִּים בְּאַתְרֵיהּ דְּבִי מִצְטַרִּךְ עֲלֵמָא לְמַטְרָא מִתַּחְזִי לְהוּ בַּחלְמָא וְאִמְר לְהוּ שַׁחֲטוּ לִי גִבְרָא וְאִייתִי מַטְרָא שַׁחֲטוּ לָהּ גִּבְרָא וְאִתִּי מַטְרָא אֶל־הַשְׁתָּא ”^א‏ אִי הוּי שְׂכִיבְנָא לֹא אִמְרִי לְכוּ הָא מִלְתָּא דְאִמְר רַב מֹאֵי דְכִתִּיב ”^ב‏ אֲשֶׁר חִלַּק ה' אֱלֹהֶיךָ אוֹתָם לְכָל הָעַמִּים מִלִּמְדָּם שֶׁהַחֲלִיקֹן בְּדַבְרִים כְּדִי לְטוֹרְדֵן מִן הָעוֹלָם וְהֵייוּ דִאִמְר רִישׁ לְקִישׁ מֹאֵי דְכִתִּיב ”^א‏ אֵם לְלִצִּים הוּא יִלְיָן וְלַעֲנוּיִם יִתֵּן חֵן ”^ב‏ בֵּא לְטַמֵּא פוֹתַחִין לוּ בֹא לְטַהֵר מוֹסִיעִין אוֹתוֹ: **בתנ"י** לוקחין גת בעוטה מן העובר כוכבים אף על פי שהוא נוטל בידו ונותן לתפוח ”^א‏ ואינו עושה יין נסך עד שירד לבור ירד לבור מה שבבור אסור והשאר מותר: דורבין עם העובר כוכבים בגת אבל

מתקרא ומשי בנזקק אלמא מתני' נמי מיירי בנזקק כדפרישית ורשב"ס פ"י מה שצנור אסור אף בלא נגיעת עובד כוכבים מטעם כחו של עובד כוכבים דגורי ציה רצנן כדאמרינן לקמן בפ"ב (דף עג:) וה"נ מכח דריכתו צגת נמשך היין ויורד לצור והשאר מותר שאינו נאסר מכחו כיון שאינו עדיין יין וגם אינו נאסר לא צמגע ולא בנזקק כדפרישית: **והשאר** מותר. פ"י אף צשתיה כפ"ה אבל הר"ר שמעיה פ"י מותר בהנאה דלינו נעשה יין נסך ליאסר בהנאה עד שירד לצור אבל צשתיה מיהא אסור וכן צרישא לוקחים גת צעוטה כו' אע"פ שנוטל כו' ואינו חשוב כאיסורי הנאה והקשה הר"ר אלחנן חדא דלשון לוקחין משמע דמותר אף צשתיה ועוד דבגמ' כי פריך לרב הונא לישיני ליה דמותר דמתני' היינו בהנאה וכי קאמר רב הונא צשתיה קאמר ואי פריך משום דהזכיר רב הונא יין נסך דמשמע אף בהנאה הא לקמן נמי קאמר רב תיטוק צן יומו עושה יין נסך והיינו צשתיה דוקא דללקמן (דף נז.) צגמ' לכך נראה לפרש כפי' רש"י והא דאמרינן בפ"ב (לקמן דף עד:) גצי גת של אצן שזפתה עובד כוכבים ”^א‏ ינגצ ושל עץ רצי אומר ינגצ ומכ"א יקלוף הזפת ואיכא דאמר דוקא זפתה אבל דרך צה לא סגי לה צניגוצ ואמאי הא קמני הכא דלוקחים גת צעוטה ויש לומר דהתם איירי למשנה אחרונה דק"ל כוותיה וכי פריך התם מתניתין אצרייתא הוה מני' לשנויי כאן למשנה ראשונה כאן למשנה אחרונה אלא ניחא ליה למימר מתניתין בלא דרך צה צרייתא בדרך צה ולאוקומי תרוייהו למשנה אחרונה: **דורבין עם העובר כוכבים בגת**. פ"ה ומשום גרס טומאה ליכא דמשעה שדרך צנן עובד כוכבים מעט נטמאו משמע מתוך פירושו שדורכין צסוף דריכה קאמר וכן נראה לר"י דאין לפרש דורכין צתחלת דריכה ומטעם שנטמא הכל צגת טמאה דא"כ ישראל העושה פירותיו צטומאה אמאי לא דורכין עמו כיון שנטמא הכל צגת טמא לכך נראה כפרש"י צצסוף דריכה קאמר וכן משמע צירושלמי דקמני דורכין עם העובד כוכבים צגת הדא דאת אמרת והוא שהלכו עליו דריכת שמי וערב אבל לא הלכו עליהן שמי וערב לא:

רבי ישמעאל פרק רביעי עבודה זרה.נה.

לוקחין גת בעוטה. אע"פ שנוטל בידו ונותן לתפוח אינו נעשה יין נסך עד שירד לצור כך ”^א‏ הגירסא ויש ספרים שגורסין שאינו והוי סיפא פירוש דרישא אבל אותן ספרים שגורסין ואינו צוי"ו וא"כ נשמע דין אחר שאפי' נגע עובד כוכבים צקילוח המושך

מן הגת וירד לצור אינו נאסר וקשיא אמאי אצטרין למיתני אע"פ שנוטל יותר שאינו נעשה יין נסך כלל עד שירד לצור וי"ל דלא זו אף זו קמני א"נ תנא זי סיפא לגלוי רישא דלא תימא דנתינה לתפוח כשהכל נאסף אל התפוח הוי כאילו ירד לצור קמ"ל סיפא דירד לצור דוקא: **ירד לבור** מה שבבור אסור. פ"ה אם נגע צו עובד כוכבים אחרי כן משמע מתוך פירושו דר"ל והשאר מותר ואפי' יגע צו עובד כוכבים וכן נראה דתימא דקמני סיפא דומיא דרישא דנתינה לתפוח מיירי צנגיעה אף מותר דסיפא מיירי צנגיעה אבל אין לפרש דר"ל והשאר מותר שאינו נאסר כשנגע העובד כוכבים צמה שצנור ע"י נזקק אבל ודאי אם נגע העובד כוכבים הוי אסור צמגע עובד כוכבים דשפיר הוי קריי יין כיון שנתן הכל אל התפוח דא"כ כי מקשה מינה צגמ' לרב הונא דאמר כיון שהתחיל לימשך עושה יין נסך לישיני ליה דרב הונא איירי צמגע עובד כוכבים דמתני' נמי הכא אסרה דלא שריא השאר אלא ע"י נזקק וכ"ת דמקצי מ"מ שפיר דסמיך אהא דשמע' ליה לרב הונא דאית ליה צפ"ב (לקמן עב.) דנזקק חצור וצמתניתין משמע דנזקק אינו חצור מדקא שרי השאר צגת דא"כ הוה ליה לתלמודא לתאוי מלתיא דרב הונא דלקמן כיון דמכח דההיא פריך לכן נראה כפי' רש"י דמיירי מתניתין דהשאר מותר אף צנגיעת עובד כוכבים והשתא ניחא דליכא לשנויי צגמ' דמתניתין לא מיירי צמגע עובד כוכבים ורב הונא איירי צמגע עובד כוכבים דע"כ מתני' נמי מיירי צמגע עובד כוכבים כדפרישית ור"י פ"י דודאי מיירי צמתני' בנזקק נמי ואשמעינן שהשאר אינו נאסר מטעם נזקק מדקאמר עלה צגמרא לא שנו אלא שלא החזיר גרגותני לגת פ"י ואז מותר שאינו נאסר מטעם נזקק צר נזקק ופריך גרגותני גופה צמאי

עובד כוכבים דגורי ציה רצנן כדאמרינן לקמן בפ"ב (דף עג:) וה"נ מכח דריכתו צגת נמשך היין ויורד לצור והשאר מותר שאינו נאסר מכחו כיון שאינו עדיין יין וגם אינו נאסר לא צמגע ולא בנזקק כדפרישית: **והשאר** מותר. פ"י אף צשתיה כפ"ה אבל הר"ר שמעיה פ"י מותר בהנאה דלינו נעשה יין נסך ליאסר בהנאה עד שירד לצור אבל צשתיה מיהא אסור וכן צרישא לוקחים גת צעוטה כו' אע"פ שנוטל כו' ואינו חשוב כאיסורי הנאה והקשה הר"ר אלחנן חדא דלשון לוקחין משמע דמותר אף צשתיה ועוד דבגמ' כי פריך לרב הונא לישיני ליה דמותר דמתני' היינו בהנאה וכי קאמר רב הונא צשתיה קאמר ואי פריך משום דהזכיר רב הונא יין נסך דמשמע אף בהנאה הא לקמן נמי קאמר רב תיטוק צן יומו עושה יין נסך והיינו צשתיה דוקא דללקמן (דף נז.) צגמ' לכך נראה לפרש כפי' רש"י והא דאמרינן בפ"ב (לקמן דף עד:) גצי גת של אצן שזפתה עובד כוכבים ”^א‏ ינגצ ושל עץ רצי אומר ינגצ ומכ"א יקלוף הזפת ואיכא דאמר דוקא זפתה אבל דרך צה לא סגי לה צניגוצ ואמאי הא קמני הכא דלוקחים גת צעוטה ויש לומר דהתם איירי למשנה אחרונה דק"ל כוותיה וכי פריך התם מתניתין אצרייתא הוה מני' לשנויי כאן למשנה ראשונה כאן למשנה אחרונה אלא ניחא ליה למימר מתניתין בלא דרך צה צרייתא בדרך צה ולאוקומי תרוייהו למשנה אחרונה: **דורבין עם העובר כוכבים בגת**. פ"ה ומשום גרס טומאה ליכא דמשעה שדרך צנן עובד כוכבים מעט נטמאו משמע מתוך פירושו שדורכין צסוף דריכה קאמר וכן נראה לר"י דאין לפרש דורכין צתחלת דריכה ומטעם שנטמא הכל צגת טמאה דא"כ ישראל העושה פירותיו צטומאה אמאי לא דורכין עמו כיון שנטמא הכל צגת טמא לכך נראה כפרש"י צצסוף דריכה קאמר וכן משמע צירושלמי דקמני דורכין עם העובד כוכבים צגת הדא דאת אמרת והוא שהלכו עליו דריכת שמי וערב אבל לא הלכו עליהן שמי וערב לא:

עובד כוכבים דגורי ציה רצנן כדאמרינן לקמן בפ"ב (דף עג:) וה"נ מכח דריכתו צגת נמשך היין ויורד לצור והשאר מותר שאינו נאסר מכחו כיון שאינו עדיין יין וגם אינו נאסר לא צמגע ולא בנזקק כדפרישית: **והשאר** מותר. פ"י אף צשתיה כפ"ה אבל הר"ר שמעיה פ"י מותר בהנאה דלינו נעשה יין נסך ליאסר בהנאה עד שירד לצור אבל צשתיה מיהא אסור וכן צרישא לוקחים גת צעוטה כו' אע"פ שנוטל כו' ואינו חשוב כאיסורי הנאה והקשה הר"ר אלחנן חדא דלשון לוקחין משמע דמותר אף צשתיה ועוד דבגמ' כי פריך לרב הונא לישיני ליה דמותר דמתני' היינו בהנאה וכי קאמר רב הונא צשתיה קאמר ואי פריך משום דהזכיר רב הונא יין נסך דמשמע אף בהנאה הא לקמן נמי קאמר רב תיטוק צן יומו עושה יין נסך והיינו צשתיה דוקא דללקמן (דף נז.) צגמ' לכך נראה לפרש כפי' רש"י והא דאמרינן בפ"ב (לקמן דף עד:) גצי גת של אצן שזפתה עובד כוכבים ”^א‏ ינגצ ושל עץ רצי אומר ינגצ ומכ"א יקלוף הזפת ואיכא דאמר דוקא זפתה אבל דרך צה לא סגי לה צניגוצ ואמאי הא קמני הכא דלוקחים גת צעוטה ויש לומר דהתם איירי למשנה אחרונה דק"ל כוותיה וכי פריך התם מתניתין אצרייתא הוה מני' לשנויי כאן למשנה ראשונה כאן למשנה אחרונה אלא ניחא ליה למימר מתניתין בלא דרך צה צרייתא בדרך צה ולאוקומי תרוייהו למשנה אחרונה: **דורבין עם העובר כוכבים בגת**. פ"ה ומשום גרס טומאה ליכא דמשעה שדרך צנן עובד כוכבים מעט נטמאו משמע מתוך פירושו שדורכין צסוף דריכה קאמר וכן נראה לר"י דאין לפרש דורכין צתחלת דריכה ומטעם שנטמא הכל צגת טמאה דא"כ ישראל העושה פירותיו צטומאה אמאי לא דורכין עמו כיון שנטמא הכל צגת טמא לכך נראה כפרש"י צצסוף דריכה קאמר וכן משמע צירושלמי דקמני דורכין עם העובד כוכבים צגת הדא דאת אמרת והוא שהלכו עליו דריכת שמי וערב אבל לא הלכו עליהן שמי וערב לא:

אבל

תורה אור

- ↑ אָסַף אָסַף כּל מַעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה נֶאֱמָר יְיָ צִפְנִיהָ א ב אָסַף עוֹף הַשָּׁמַיִם וְדָגֵי הַיָּם וְהַמְכַשְׁלוֹת אֶת הָרָשָׁעִים וְהַכֹּהֲרָתִי אֶת הָאָדָם מַעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה נֶאֱמָר א ג צִפְנִיהָ א ג כִּי יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֵשׁ אֵכְלָהּ הוּא אֵל קָדָא: דברים ד כד וּתְפֹלָא יְיָ אֶת מִכְתָּר וְאֵת מִכּוֹת וְעֶרְךָ מִכּוֹת גְּדִלוֹת וְנֶאֱמַנּוֹת וְהָלִים רָעִים וְנֶאֱמַנּוֹת: דברים כח טט וּפָן תִּשָּׂא עֵינֶיךָ הַשְּׁמַיְמָה וְרֵאִיתָ אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאֲרֶץ וְאֵת הַכּוֹכָבִים כֹּל צָבָא הַשָּׁמַיִם וְהָאֲרֶץ וְהַשְּׁמַחֲתִיךָ לָהֶם וְעֲבַדְתֶּם אֶשֶׁר חָלַק יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֲתָם לְכָל הָעַמִּים תַּחַת כָּל הַשָּׁמַיִם: דברים ד יט וְלֵאמֹר יִתֵּן חֵן: 6. אֵם לְלִצִּים הוּא יִלְיָן מִשְׁלִי ג לֹד

לעזי רש"י

מיי"ש [מיי"ט]. צָבָה (חלק של הגת, שבו מניחים את הענבים). ש"ק. כמות ענבים או זימים, שמבטיחים בבית אחת בבת או בבית-הבד.

מוסף רש"י

שהחליקין **בדברים**. צנניי הצלים (דברים ה יט). **אם ללצים**. הוא בלא להחמיר, הוא יליץ. לא ימנעוהו ולא יעושוהו (יומא יח:) מעמלו יליץ, לא יסייעוהו ולא ימנעוהו (שבת קד.) א: הוא יליץ, הקצ"ה יליץ אומר, כלומר פותח לו פתח להיות לן (מתנות כהני' יד.) ולענוים יתן חן. אם לענוים הוא בלא להחמיר, יתן לו חן מי שצדו יתן (יומא יח:) א: אם לענוים, ולמה טובה הוא נמשך, יתן חן, יסייעוהו מן השמים (שבת קד.). בא לטמא. כיון שגא' אדם לטמא ולהיות רשע, פותחין לו. פתח הטומאה ליכנס בו, מספיקין בידו ואין מונעין ממנו מן השמים לעכבו אותו. ומכין לו פתח (שבת קד.).